

ביאור מנהג תימן בהגבהת העקבים באמירת "בואי כלה" בערב שב"ק

הרמב"ם בפ"ל דשבת, וגם נתפרש בגמ' זו"ל: ואם היה רץ בע"ש פטור מפני שהוא רץ ברשות, ושם אמרו בגמ' דר' ינאי כו', הווי אמרי בואו ונצא לקראת שבת מלכתא כו', ואין ספק כי אם הוא כסברת קצת קלי עולם החושבים כי די בקבלת שבת תוך חצירו של אדם, לא היה אומר בואו ונצא, כנראה כי היו תוך העיר, והיו מתחברים לצאת השדה לקראת השבת אורח הנכבד, וגם שא"כ, למה יפטרו את הרץ בע"ש תוך רה"ר מן הנזקים כיון שאין ריצתו לתכלית יציאתו מן העיר, ובפרט כי עלה דההיא קאמר ההוא עובדא דרבי ינאי כו'. עכ"ל.

ועפ"ז ביארתי את הפיוט הנאמר בשבת: "מה ידידות מנוחתך את שבת המלכה, בכך נרוץ לקראתך בואי כלה נסוכה", דלכאור מה ענין הריצה כאן. אלא ודאי כוונת הפייטן היתה לדברי הגמ' הנ"ל בביאור זה, שצורך הריצה בערב שבת היה כדי לעשות קבלת שבת, ולכן בכך "נרוץ" – "לקראתך", כל צורך הריצה בע"ש הוא רק "לקראתך" כדר' חנינא שהיה הולך ויוצא לקבל השבת, ואומר "בואי כלה" כהמשך דברי הפייטן. (ויש נוהגים דאף אם חוץ לעיר רחוק להם יוצאים הם מעט לפתח בית הכנסת ולחצרו ושם עושים קבלת שבת, ומלשון "בואו ונצא" משמע דכל יציאה בכלל מצווה זו, שמראה את הרצון ללכת ולכבד את השבת כמו שמקבלים אורח).

וכן מצאתי שכתב להדיא רבינו יהונתן מלוניל בגמ' שם: "ובע"ש בין השמשות שיוצא מעוטף לקראת שבת מלכתא ואומר בואי כלה בואי כלה" עכ"ל.

א. ריצה לקבלת שבת

איתא בגמ' בב"ק (ל"ב ע"א) "ומודה איסי, בע"ש בין השמשות - שהוא פטור, מפני שרץ ברשות. א"ר יוחנן: הלכה כאיסי בן יהודה. אמר מר: ומודה איסי, בע"ש בין השמשות - שהוא פטור, מפני שרץ ברשות. בע"ש מאי ברשות איכא? כדר' חנינא, דאמר ר' חנינא: בואו ונצא לקראת כלה מלכתא; ואמרי לה: לקראת שבת כלה מלכתא. רבי ינאי מתעטף, וקאי ואמר: בואי כלה, בואי כלה".

וחזינן דכל אדם יש לו רשות לרוץ בע"ש בין השמשות, ומקרי רץ ברשות כיון דרוצה לקיים מצווה, ולהכי אם הזיק אז ייפטר. ויש להבין מה הטעם דנאמר בגמ' דווקא ערב שבת בין השמשות, והאם ניתן למוד מכאן אף לשאר מצוות.

ומגמ' זו הוכיח האר"י הק' שמנהג כל ישראל היה לצאת מחוץ לעיר ולקבל שם את השבת, דלזה היו רצים בע"ש בין השמשות, כדי לקבל שם את השבת ולהספיק לקבלה קודם שנכנסת, דאי על צרכי השבת מיירי הלא היה לו להכינם זמן רב קודם בין השמשות, וזהו פשט דברי הגמ' "כדר' חנינא, דאמר בואו ונצא" היינו דר' חנינא עביד הכי לצאת ולקבל השבת וכך נהגו כולם לרוץ ולעשות כן.

וז"ל מהרח"ו בשער הכוונות (ענין קבלת שבת דרוש א' ובפע"ח שער השבת פ"ו):

"בענין קבלת שבת בשדה, הנה דבר זה מפורש בגמ' דשבת בפ"ב ופי"ז, והביאו

ב. מנהג ר' חנינא ור' ינאי

והנה שם בגמ' בב"ק, כאשר למדים את הדין שהרץ ברשות הרבים בערב שבת פטור, מפני שרץ לדבר מצוה, הביאו את מנהגם של שני גדולי האמוראים, בהכנתם לקבל את פני השבת, והכי איתא התם: "כדרכי חנינא דאמר רבי חנינא, בואו ונצא לקראת כלה מלכתא, ואמרי לה לקראת שבת כלה מלכתא, רבי ינאי מתעטף וקאי ואמר בואי כלה בואי כלה" ע"כ.

ויש להתבונן קצת במנהגי אותם קדושים, מדוע רבי חנינא נהג לצאת בעצמו ברגליו (לקצה העיר או לשדה וכדו'), ואילו רבי ינאי היה "מתעטף וקאי", מהו ענין ההתעטפות. ומלשון "קאי", משמע שעמד במקומו ולא יצא כחבירו.

וכן מדוע רבי חנינא כינה את השבת בשם "מלכה" ורבי ינאי קראה "כלה", והאם יש קשר בין שמות אלה, להנהגתם של אותם אמוראים בקבלת שב"ק.

ונראה לבאר בזה, דהנה יש שני חלקי הנהגה, שיש לאדם לעשות בקיום מצוות השבת: א. קיום מצוות שבת בחלק הגשמי, כגון אכילה ושתייה ועונג שבת. ב. ויש את החלק הרוחני של התפילות בשת קודש ולימוד התורה וכו'. ומסתברא, שמשניהם נהנית הנשמה יתירה, ושניהם נצרכים בעבודת השבת. אלא שהחילוק בשניהם הוא, שעונג שבת גשמי מתבצע ע"י הגוף, באכילה ושתייה וכדו', ועונג שבת רוחני, נעשה ע"י האדם במחשבתו ודיבורו, בתפילתו ולימודו, ולאו דוקא ע"י מעשה בגופו.

והשתא י"ל, דפליגי הני אמוראי, כיצד הוא סדר עבודת קבלת השבת, האם עלינו להתחיל במעשה גופני, וכמו שעונג שבת מקיימים בגופו, וע"י המעשים החיצוניים תתעורר הנפש הרוחנית הטהורה לקבל גם את חלק הרוחני, הנשמה היתירה דשבת, או שיש להתחיל באיתערוותא

דלתתא בחלק הרוחני, ולעורר מקודם את המחשבה לקבל השבת, ורק אח"כ לקיימו בגופו.

ולכן רבי חנינא אמר לתלמידיו וקיים בעצמו: "בואו ונצא לקראת שבת", דהיינו שנקיים את הקבלת שבת במעשה גופני בפועל, וע"י המעשים החיצוניים, תתעורר הכוונה הפנימית הטהורה. עלינו להתחיל בעצמינו לפעול בגופינו הכנות למען קבלת השבת, ולא לחכות ש"היא תבוא אלינו".

משום כך, קראה ר' חנינא: "מלכה", שכן כבוד המלך והמלכה הוא, שיוצאים לקראתם לפני שהם באים, ומחכים ומצפים כל הקהל לבואם זמן רב קודם הגעתם, ולכן גם אנו ננהג כן כלפי שבת המלכה, ונצא לקבל את פניה בהליכה עד קצה העיר, וזהו "בואו ונצא".

אך רבי ינאי היה "מתעטף וקאי" (ומכאן גם המקור למנהגינו להתעטף בטלית בע"ש ויבואר במקומו), דהיינו שישב והכין את פנימיותו לקבל את השבת, ולא יצא לקראתה, ומעשה ההתעטפות, מסמל את הצורך להתרכז ולהכין את נפשו לקבלה. רבי ינאי סבר, שאין לעשות מעשים חיצוניים לצורך קבלת השבת, אלא ההכנה צריכה להיות פנימית ורוחנית, ואז קדושת השבת תבוא ותלכש בנפשו פנימה.

משום כך, קרא רבי ינאי לשבת בשם: "כלה". ענין חתן וכלה הוא ענין התחברות הנפשות, (וכמבואר בזוה"ק דדהחתן והכלה היו נשמה אחת קודם שירדו לעולם, ולכן נקראים קודם החתונה "פלג גופא"), ולכן, כיון שסבר ר' ינאי שההכנה לשבת צריכה להתחיל בחלקה הפנימי, אמר ר' ינאי וקרא לשבת: "בואי", דכיון שהיחס הוא לקבל את השבת בחלקה הרוחני, הרי זה בא לאדם מעצמו באיתערוותא דלעילא, רק צריך שהאדם יכין את עצמו להיות כלי קיבול לקבל השפעה רוחנית זו, והכנה זו עשה ר' ינאי

נקט "נרוץ", על העשיה הנצרכת לעשות כדי לקבלה ולהקבילה.

ד. ענין ביאת הכלה לחתן

ובעומדינו בענין ה"בואי כלה", ראיתי כאן לעורר על מה שנתחדש בימינו שהחלו לנהוג רבים מבני עדתינו ק"ק תימן את מנהג אשכנז, [המובא בס' יוסף אומץ יוזפא עמ' ש"ל, ובט"ז אבה"ע ס"ה ס"ב], שהחתן קודם חופתו נכנס לעזרת הנשים "לכסות את הכלה".

ולא נהגו כן בעדתינו, ואדרבה, מנהגינו היה שהכלה באה אל החופה מלווה בקרוביה, וזה הביאור המקורי של המושג הידוע "הכנסת כלה", וכמו שכתב רש"י במגילה (כ"א ע"א ד"ה להכנסת): "להכנסת כלה – ללוותה מבית אביה לבית חופתה". וכ"כ הדרישה (אבה"ע"ז ס"ה ס"א) כי ליווי הכלה הוא הנקרא "הכנסת כלה".

וע"ע בקובץ סיני (קכ"ח, תשס"א קי"ב-קכ"ג) שביאר, כי המשמעות שניתנה בתקופה הקדומה למצוות "הכנסת כלה", היתה ללוות את הכלה מבית אביה לחופתה. כלומר, משפחת הכלה ורעיה היו מלוים את הכלה ברוב לשמחה לבית החתן. ובכניסתה לראשונה לבית חתנה בא לביטוי "מעשה הנישואין". טכס זה מצינו בס' מכבים (א', ט' ל"ט-מ"א): "כי בני ימרי עושים משתה גדול ומוליכים את הכלה וגו', ע"ש שהאריך בזה.

ומצאתי ראייה למנהגינו בזה מדברי רבי יוחנן לוריא, (מחכמי ישראל שבגרמניה – אלזאס, לפני כ- 400 שנה) שבספרו "משיבת נפש" (עה"ת פרשת במדבר פ"א) כתב וז"ל:

"שמור ועשית ששמור פי' התלמוד. והכוונה שילמוד בכדי שיגיע שידע כמו שאמרו על ערב שבת שיהיו מוכנים לכל צרכי תשמישו בעוד היום גדול ויצפו וישבו להכנסת שבת

בהתעטפותו בטלית ושיבתו כמתכוון לקבל פני אורח חשוב.

ג. גירסת נקבילה לפי"ז

ונראה, דבזה מתחדדת גירסת תימן בפיוט לכה דודי לקראת כלה, פני שבת "נקבילה", ולא גרסינן "נקבלה", וכפי שמבאר מהרי"ץ בעץ חיים, שהרי כיון שדיבר על ה"הליכה" לקבל את השבת, "לכה דודי", הרי שמדבר על הפעולה חיצונית שעושה האדם כדי לקבל את השבת, ולכן הולך הוא ומקביל את השבת כהולך להקביל את פני המלכה.

וזה העומק בביאור דברי מהרי"ץ כאן, וז"ל: "פני שבת נקבילה, הכי גרסינן, ולא גרסינן נקבלה, והטעם, ש"פני שבת" הוא דבר רוחני שאינו נתפס, ואם יאמר "נקבלה" משמע שיש בו ממש לקבלו, אך אם אומר "נקבילה", יהיה פירושו לעמוד נכחה הקבלת פנים לקראת פנים, מן "מקבילות הלולאות", תרגם אונקלוס "מכוונין", והכי אמרינן באבות: "והוי מקביל את כל האדם בסבר פנים יפות" (כ"ה לגירסת תימן שם- מקביל), ופי' בו הרמב"ם מן "מקבילות הלולאות" ע"ש. והרב בעל הפיוט ייסד זה על פי מ"ש רז"ל ר' ינאי הוזה מציין נפשיה ואמר: בואו ונצא לקראת שבת מלכתא, הנה ממאי דנקט "לקראת", למדנו שהיה פנים לקראת פנים, כענין "ויצא משה לקראת חותנו" עכ"ל.

ונראה, לבאר לפי"ז גם את דברי הפיוט לשב"ק: "מה ידידות מנוחתך, את שבת המלכה", הרי שאת ענין ה"מנוחתך", השיך לחלק של עונג שבת, וחלק ההנאה הגופנית, קישר עם שבת "המלכה", מכיון שכדי להקביל מלכה, יש לעשות מעשה בגופו כדי לקבלה, ולכן ממשיך ואומר "בכך נרוץ לקראתך", דמקור קבלת שבת נלמד מדין הרץ לצורך מצוה, ולכן

ולפי מנהג תימן, ניתן להבין את מעשיו של רבי חנינא גם עפ"י ההלכה, כיון שכל מה שנאסר ריקוד הוא דווקא דרך רקידה ממש, וכמבואר בירושלמי (פ"ה דביצה הל' ב') שהריקוד שאסרו חז"ל הוא באופן שעוקר רגלו אחת ומניח אחת, וכן הוא בפ"י ר' חננאל (ביצה ל"ו סע"ב) וראבי"ה (ח"ג סי' תשצ"ה), וכדהכריע ביחודה דעת (ח"ד סי' נ"ח בהער' שבסוף). אך הגבחה העקבים לחוד, ודאי שאינה בגדר "ריקוד" האסור, ולא יקשה מהדין המפורש בשו"ע.

אמנם, ענין הגבחה העקבים בזמן קבלת שבת, מעלה גדולה יש בו, שכן על ידו מרויחים אנו שקבלת שב"ק תהא ע"י מעשה פיזי בגופינו, להראות בעצמינו ממש שמוכנים אנו לקבלת את השבת וכמשנ"ת, ועוד מרוממים אנו את עצמינו, דבר המראה על הרצון להתקדש ולהתרומם, וכמצו שמגביהים אנו את העקבים באמירת "קדוש, קדוש". הרי לנו מקור נפלא למנהגינו, עפ"י ד הראשונים ורבינו חננאל.

אחר כתבי זאת, מצאתי שכ"כ הגאון רבי יוסף צובירי זצ"ל, בפירושו לסידורו כנסת הגדולה, וז"ל: "בואי כלה, נהגו אבותינו לומר "בואי כלה" שבע פעמים, כי כ"כ בס' תיקוני שבת בהדיא ע"ש, וכ"כ מהר"מ בן מכיר בסדר היום בשם יש מי שאומר ע"ש, וכתבו על זה טעמים רמים ונשגבים ע"ש. ומה שנוהגים לרקוד בהרמת עקבים קצת עם אמירת בואי כלה, כ"כ רבינו חננאל בגמרא ב"ק (ל"ב ע"א) דרבי חנינא הוה מרקד ואזיל ואמר בואו ונצא לקראת כלה" עכ"ל, הרי שקישר את מנהג תימן הנ"ל לדברי רבינו חננאל.

ו. מנהג החסידים ברקידה בשבת

וכיון דאתינן להכי, ראיתי לעמוד לנכון על מנהג נוסף שהתחיל "לחדור" גם לקהילותינו, והוא ענין ה"ריקוד" ממש בשבת, ומצוי הדבר

ויאמרו בואי כלה. וכן הנוהג לקראת כלה לומר בואי לחופה, ולא שתאמרו בואי חתן ושושביניו" עכ"ל.

ועוד ראייה מצאתי מדברי האלשיך הק', שכתב בפירושו לשמואל (ב' פי"ט): "אם נשאת, שהיא ככלה הנשאת מחתנה, שיוצא לקראתה להביאה אצלו, לא כן הוא, כי אם נשא, כי כחתן הנשא מכלתה הוא לנו, כאילו אנו שיצאנו לקראתו נחשבנו ככלה היוצאת לקראת חתן להביאו אל ביתו" עכ"ל.

הרי לך שמכאן ראייה כי על הכלה לבוא בחופה אל החתן, וכפי מנהגינו הקדום, וזהו ענין אמירת "בואי כלה", ולא כפי מה שנתחדש בימינו שהחתן נכנס לעזרת הנשים "לכסות" הכלה, ומה לו ביום קדוש זה להכנס לשם, ואשרי השומר מנהגי אבות ושומר עצמו בקדושה ביום קדוש זה.

ומה שמובא ברש"י (שמות, י"ט, י"ז) כחתן היוצא לקראת כלה, ומקורו מהמכילתא (י"ט, ל"ג), צריך לומר דמיירי אחר הנישואין ובדרך צנועה ולא כהאידינא.

ה. מקור מנהג הגבחה הרגלים

והנה רבינו חננאל גרס בגמ': "מאי ברשות פ"י ברשות מצוה כו' חנינא דהוה מרקד ואזיל ואמר בואו ונצא לקראת כלה" עכ"ל. הנה נתבאר שענין ההליכה של רבי חנינא, לא היה יציאה למרחק כדי לקבל השבת, אלא ענין של "ריקוד". יש להבין ריקוד זה מה עניינו.

ועוד יש להקשות, הכיצד רקד רבי חנינא בשבת, הלא הלכה פסוקה היא (בשו"ע או"ח סי' של"ט ס"ג): "אין מטפחין כף אל כף וכו' ואין מרקדין", ודינא דגמ' הוא וגזירת חכמים, (וברוחק י"ל דע"ש הוה).

רשות, לא דנין ולא מקדישין ולא חולצין ולא מיבמין, ואלו הן משום מצוה, לא מקדישין ולא מעריכין, ועיין רש"י שם בד"ה ואלו הן משום רשות, כלומר שהיה לנו להתירם משום שהם קרובים למצוה ואסרום חכמים, ולגבי סיפא דמצווה קרי הכי רשות, ולהנך קמאי דמטפחין ומרקדין כיוצא, קרי שבות דאיסור גמור יש בהן, לפי שאין בהן צד לסלק גזירת חכמים מעליהן, שאין בהן לחלוחית מצווה עכ"ד רש"י ע"ש, הרי מפורש דהך דאין מטפחין ומרקדין אין בהן אפילו לחלוחית מצווה, ולא חשיב להו גם בין מציעתא (האמצעים) שקרובים למצווה עכ"פ שקראום רשות כנזכר מדברי רש"י מפורש שם עכ"ל.

ובהמשך דבריו את יסוד ההיתר: "בענין הסיפוק בידים וריקוד ברגלים שנהגו רבותינו הקדושים הגאונים אשר בזכותם אנו חיים והחסידים התלמידים הבאים אחריהם, כיון שבמהרי"ק הנז' בשם רבינו האי מתיר לכבוד התורה בשמחת תורה אף שהוא משום שבות, וכ' ב"י בסי' של"ט דרבינו האי מתיר גם בלא דעת התוס', דבלא"ה מותר בזה"ז, ולדידיה גם בימיהם מותר ד"ז אף אם בקיאין לתקן כלי שיר, כיון שהוא לכבוד התורה, וא"כ שוב י"ל גם בכל שמחת יו"ט וריקודין וסיפוקין בלא כלי מותר".

וכעת תירץ את מה שהקשה מביצה: "ומה דלא חשיב לה במתני' ביצה הנז' אף לסרך מצווה, י"ל כיון שאינו מצווה לכל אדם, רק למי שבוער בקרבו רשפי אש שלהבת ה' שמחת יו"ט אשר הנחילנו, אבל לא לכל אדם, הוא טירחא ואינו שמחה של מצווה אם אין חושק לה", והביא את לשון הרמב"ם ששמחת בית השואבה היתה מיועדת רק לחכמי ישראל וכו', וסיים: "ומי לב הנלבב רואה קדושת לשונו בדברים האלו ויבין היטב דרך רבותינו הקדושים וגם הבאים אחריהם לפזז ולכרכר ולרקד ולשמוח

בשבתות חתן, כאשר השמחה עולה ומתלהבת, ובחורים צעירים אשר הדם תוסס בקרבם מנהלים את השירה בשבת, והנה תוך כדי שירה תוססת, יכולים להתחיל בריקוד אנה ואנה, ושכחו כי שבת היום ואיסורא איכא. ולכן עלינו לבאר דין זה מיסודו.

בדורות האחרונים, נהגו החסידים ורבותיהם בערב שבת לרקד ממש בזמן קבלת שבת. וכבר בשו"ת מנחת אלעזר להאדמו"ר ממונקאטש (ח"א סי' כ"ט), יצא לדון וליישב את מנהג החסידים בדבר. מתחילה אכן בירר הרב את האיסור וחומרותו, ואח"כ מצא מקום ליישוב המנהג, וזה לשונו:

"על דבר שאלתך, מאין ההיתר לחסידים ואנשי מעשה שמרקדין ומספקין בשמחות ורננות לה' בשבתות ויו"ט, דהא במג"א הל' סוכה סי' תרס"ט כתב בשם מהרי"ק דבשמחת תורה לכבוד התורה מותר לרקד, ומשמע אבל בשאר יו"ט אסור.

ומשיב הרב ומברר: "הנה לכאורה יש לתמוה ע"ז באמת, דהא ברמ"א סי' של"ט כ' בשם התוס' דאין אנו בקיאין בעשיית כלי שיר, וליכא למיגזר שמה יתקן כלי שיר, דמילתא דלא שכיח הוא, ואפשר שע"ז נהגו להקל בכל, עכ"ל הרמ"א, הרי שכתב רק בלשון "ואפשר", וגם מתחילה כתב שמה שמספקין האידנא ומרקדין ולא מחינן בהו משום דמוטב יהיו שוגגין וכו', עכ"פ אין ההיתר ברור לרמ"א בפרט לעשות כן לכתחילה".

ולאחר שרצה לדון ע"ז משום "דבר מצוה", כתב ע"ז הרב: "אמנם הנה לנגדינו לזה משנה מפורשת (ביצה ל"ו ע"ב): כל שחייבין עליו משום שבות משום רשות משום מצוה בשבת, חייבין עליו ביו"ט. ואלו הן משום שבות, לא מטפחין ולא מספקין ולא מרקדין, ואלו הן משום

להתיר טיפוח וריקוד, שאין זה עדיף משמחת חתן וכלה, שמתבאר מדברי הירושלמי (ביצה פרק ה' הלכה ב) שאין להתיר טיפוח כדרכו, אלא בשינוי כלאחר יד, וכן פסק בשלחן ערוך הגאון רבי זלמן (סימן שלט סק"ב) שאסור לרקד אפילו בנישואין לשמח חתן וכלה, ולא התירו אלא בשמחת תורה לכבוד התורה. וכן כתב הגאון רבי דוד פארדו בשו"ת מכתם לדוד (חלק או"ח סימן יט, דף לה ע"א), שאין ללמוד באיסור שבות לצורך שמחת חתן וכלה ממה שהתירו שבות בשמחת תורה, דשאני כבוד התורה דעדיף ע"ש. וכן כתב הפרי מגדים (סימן שלט, אשל אברהם סק"ה). וכן פסק המשנה ברורה (שם סק"ח). ואם כן בודאי שאין להקל בסתם שמחה בשבת ויום טוב יותר משמחת חתן וכלה. וביחוד בשבת שלא מצינו בו שמחת מצוה, אלא עונג. וכמו שמבואר בתשובת הגאונים (שערי תשובה סימן ל), שבשבת כיון שעונג כתוב בו, וקראת לשבת עונג, ואילו שמחה לא נאמרה בו, אומרים בו צידוק הדין ע"ש. וכן כתב רבינו יצחק אבן גיא (הלכות אבל עמוד ס) "עכ"ל.

ואנא עניא להוסיף באתי, שכן אף לדברי המנחת אלעזר דס"ל לפסוק כהרמ"א, מ"מ איהו גופיה כתב דההיתר הוא "רק למי שבוער בקרבו רשפי אש שלהבת ה'", נמצא א"כ שחסיד צעיר שעוד לא הגיע למעלה זו, ואינו מרגיש בנפשו התעוררות הקודש, לא יוכל למעבד הכי, ולרקוד רק בגלל ש"כולם רוקדים" וכדו', ודו"ק.

ועיין בשו"ת משנה הלכות להג"ר מנשה קליין זצ"ל (חי"א סי' ר"ה), שמצא מקור למנהג החסידים עפ"י רבינו חננאל הנ"ל, דהוה "מרקד" ואזיל, ע"ש. וכאמור, כ"ז ליישב מנהגם אך כבר ביארנו שאין דברי חננאל סותרים לנפסק בשו"ע.

באהבת ה' בשבתות ויו"ט ואין להרהר אחריהם "עכ"ל המנחת אלעזר.

נמצא, שתמצית ההיתר של המנחת אלעזר מבוסס על ב' טעמים: א. שכבר כתב הרמ"א שם: "והא דמרקדין ומספקין האידנא ולא מחינן בהו משום דמוטב יהיו שוגגין וכו', ויש אומרים דבזה"ז הכל שרי דאין אנו בקיאים בעשיית כלי שיר". ב. דבב"י הביא בשם מהרי"ק בשם ר' האי גאון, דבשמחת תורה מותר לרקד "דנהגו בו היתר משום כבוד התורה", וא"כ לדידיה בכל דבר מצוה התירו, ואף הרוקד משמחת אהבת ה' ומרגיש בעצמו את שמחת המצווה שבזה, למצוה יחשב לו ושרי ליה.

והקשה עליו בשו"ת יחיה דעת (ח"ב סי' נ"ח) ג' קושיות:

א. אם טעם ההיתר מבוסס עפ"י הרמ"א דס"ל שאין בקיאים בעשיית כלי שיר, אגן דפסקינן כהשו"ע יש לאסור זאת, ולדעת השו"ע האידנא בקיאים בעשיית כלי שיר וגזירת חכמים במקומה עומדת.

ב. אף לרמ"א אין הדבר מותר, שהרי קי"ל דסתם ויש הלכה כסתם, והרמ"א הביא את ריש דבריו בסתם, וא"כ הלכה כמותם, דרק משום מוטב יהו שוגגין לא מחינן בהו הא מדינא אסור. וז"ל: "והנה מה שנשמך על דברי הרמ"א, כבר ביארנו שאין הרמ"א סומך על זה להלכה, מאחר שבסתם כתב להחמיר, וסתם ויש הלכה כסתם".

ג. מדברי מהרי"ק בב"י אין ללמוד כלל שכל ריקוד מצוה מותר, דהא איהו גופיה כתב להדיא דרק "משום כבוד התורה" הותר, הא ריקוד חתן וכלה אסור, וכיצד נבוא להרחיב את היתירו לשאר דברי מצוה.

וז"ל: ובאמת אפילו אם נאמר שלגבי החסידים נחשב כשמחה של מצוה, אין מקום

ויש להעיר, דלכאורה אין הגימטריא שמביא עולה יפה, דבואי כלה במספר קטן הוא עשרים, וכפול 7 הוא 140 ושכינה מספרה 385. ומכח זה הוסיף בו מהרי"ץ תיבות, וכתב ז"ל: "ונלע"ד לגרוס בדברי סדר היום: "ויש מי שאומר ז' פעמים בואי כלה עולה במ"ק שכינה עם ב' תיבות הכוללים", ודו"ק, ושוב ראיתי בס' תיקוני שבת כיון להגהתי "עכ"ל.

ודברי מהרי"ץ עצמו צריכים ביאור, דמה הוסיף עם ב' התיבות, הרי הגימטריא של "בואי כלה" זה סה"כ 74, וכיצד זה ימלא את החסר ממספר 140 למספר 385, שההפרש הוא 245.

ונראה לבאר דהחשבון כך הוא: דמנין "בואי כלה" בגמטריא הוא 74, וכפול 7 זה 518, והנה אם נקח מספר זה לתיבות יצא תקי"ח. והנה אם נקח תיבת תקי"ח, ונעביר אותה לגימטריא במספר קטן יצא 14, ואם נוסיף את הכולל (הכללי, של כל הגמטריא, ששוה רק אחד), ואת ב' התיבות (בחשבון איד לכל תיבה, וזאת כוונת מהרי"ץ להוסיף את ב' הכוללים), נוסיף עוד 3 ל14 ויצא 17, הרי זה עולה לשכינה במספר קטן, שג"כ מספרה 17 (עם הכולל) ועלה החשבון יפה.

סוף דבר נמצאת למד, שהריקוד בשבת אסור מדינא לדידן דאזלי בתר פסקי השו"ע, ויש להעיר בנועם לאותם שאין יודעין כן.

למי שאין אין הדבר מוחלט אצלו, נביא את תשובתו הקצרה והחריפה של ראב"ד תימן הגאון רבינו יחיא יצחק הלוי זצ"ל (שנדפסה בכרך הראשון מסדרת כתביו הנפלאה אי"ש ימיני, עמ' ר"ו), שנשאל לגבי הריקוד ביו"ט, מהג"ר עואץ' ב"ר מתנא גיבלי, וענה בזה"ל:

"וענין הריקוד ביום טוב אסרו חז"ל, אחד אנשים ואחד נשים באיסור זה. והמורה הפך זה, לא ידע ספר, ואתם שלום" עכ"ל.

ז. אמירת בואי כלה ז' פעמים

בשלהי דברינו, ראיתי לבאר את מנהג תימן, הנוהגים לומר "בואי כלה" ז' פעמים. והנה מהרי"ץ בעץ חיים הביא, שמקור המנהג הוא מדברי רבי משה בן מכיר בסדר היום, שהעתיק סדר התפילה, וכתב שאמרו ז' פעמים "בואי כלה", (ומסתמא זה כנגד ז' ספירות חג"ת נהי"ם) ואח"כ הוסיף ע"ז הטעם: "ויש מי שאומר, ששבע פעמים בואי כלה, עולה במספר קטן כמנין שכינה. ומתפלל שלא יזוז שכינתו מעלינו ומעל עמו ישראל, ואע"פ שאין אנו כדאים, הוא שוכן בתוך עמו ישראל" עכ"ל.

